Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 26 november 2015*

”Begäran om förhandsavgörande — Direktiv 2002/22EG — Elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster — Användares rättigheter — Abonnenters rätt att häva sina avtal utan påföljd — Prisjusteringar som följer av avtalsvillkor — Avgiftshöjning på grund av höjning av konsumentpriser”

I mål C-326/14,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Oberster Gerichtshof (högsta domstolen i Österrike) genom beslut av den 28 april 2014, som inkom till domstolen den 7 juli 2014, i målet

Verein für Konsumenteninformation

mot

A1 Telekom Austria AG,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av ordföranden för tredje avdelningen, tillika tillförordnad ordförande för fjärde avdelningen, L. Bay Larsen, samt domarna J. Malenovský och M. Safjan (referent), A. Prechal och K. Jürimäe,

generaladvokat: P. Cruz Villalón,

justitiesekreterare: handläggaren I. Illéssy,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 30 april 2015,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Verein für Konsumenteninformation, genom S. Langer, Rechtsanwalt,

— A1 Telekom Austria AG, genom M. Hasberger, Rechtsanwalt,

— Belgiens regering, genom J. Van Holm och M. Jacobs, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom G. Braun och L. Nicolae, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

och efter att den 9 juli 2015 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 20.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/22/EG av den 7 mars 2002 om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter avseende elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (direktiv om samhällsomfattande tjänster) (EGT L 108, s. 51), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/136/EG av den 25 november 2009 (EUT L 337, s. 11) (nedan kallat direktiv 2002/22).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Verein für Konsumenteninformation (förening för konsumentupplysning) (nedan kallad konsumentföreningen) och A1 Telekom Austria AG (nedan kallat A1 Telekom Austria) angående påstått olagliga avtalsvillkor som A1 Telekom Austria tillämpar i sina avtal med konsumenter.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 2002/22

3 I skäl 30 och 49 till direktiv 2002/22 anges följande:

”(30)
Avtal är ett viktigt instrument för användare och konsumenter för att säkerställa en lägsta nivå av öppenhet i informationen och rättssäkerhet. … Framför allt bör konsumenterna åtnjuta en lägsta rättssäkerhetsnivå i sina avtalsförhållanden med direkta leverantörer av telefonitjänster genom att avtalsvillkoren, tjänstens kvalitet, villkoren för uppsägning av avtalet och tjänstens upphörande, kompensationsåtgärder och tvistlösning anges i avtalet. … Åtgärder för att garantera öppenhet när det gäller priser, taxor och villkor kommer att öka konsumenternas möjligheter att optimera sina val och därmed att till fullo dra nytta av konkurrensen.

…

(49) I detta direktiv bör det föreskrivas om olika former av konsumentskydd, såsom tydliga avtalsvillkor och tvistlösning, och öppenhet om taxor för konsumenter. …”

4 I kapitel I i direktiv 2002/22, under rubriken ”Tillämpningsområde, mål och definitioner”, återfinns artikel 1 vari föreskrivs följande:

”1. Inom ramen för direktiv 2002/21/EG [Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/21/EG av den 7 mars 2002 om ett gemensamt regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (ramdirektiv) (EGT L 108, s. 33)] avser detta direktiv tillhandahållande av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster till slutanvändare. Målet är att genom effektiv konkurrens och valmöjligheter säkerställa att det i hela gemenskapen finns tillgång till allmänt tillgängliga tjänster av god kvalitet och hantera situationer där slutanvändares behov inte tillgodoses på ett tillfredsställande sätt av marknaden. I direktivet ingår också bestämmelser avseende vissa aspekter av terminalutrustning vilka avser att underlätta tillträde för slutanvändare med funktionshinder.

2. I detta direktiv fastställs slutanvändares rättigheter och motsvarande skyldigheter för företag som tillhandahåller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster. När det gäller att säkerställa tillhandahållande av samhällsomfattande tjänster på öppna och konkurrensutsatta marknader definieras i detta direktiv ett minimiutbud av tjänster av väl definierad kvalitet som är tillgängliga för samtliga slutanvändare till ett överkomligt pris med hänsyn till de speciella nationella förhållandena och utan att konkurrensen snedvrids. …”

5 I kapitel IV i direktiv 2002/22, under rubriken ”Slutanvändarnas intressen och rättigheter”, återfinns artikel 20 vari föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska säkerställa att konsumenter, som abonnerar på tjänster som ger anslutning till ett allmänt kommunikationsnät och/eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster och andra slutanvändare som begär detta har rätt till ett avtal med ett eller flera företag som tillhandahåller sådan anslutning och/eller sådana tjänster. I avtalet ska åtminstone följande anges, i en tydlig, heltäckande och lättillgänglig form:

…

d) Detaljerade uppgifter om priser och taxor, sätten för att erhålla aktuell information om gällande taxor och underhållsavgifter, de betalningsmetoder som erbjuds och eventuella kostnadsskillnader beroende på betalningsmetod.

…

2. Medlemsstaterna ska se till att abonnenter har rätt att utan påföljd häva sina avtal vid meddelande om ändringar i de avtalsvillkor som föreslås av de företag som tillhandahåller elektroniska kommunikationsnät och/eller kommunikationstjänster. Abonnenter ska underrättas i god tid, minst en månad i förväg, före alla sådana ändringar och ska samtidigt informeras om sin rätt att utan påföljd häva sådana avtal om de inte godtar de nya villkoren. Medlemsstaterna ska se till att de nationella regleringsmyndigheterna kan specificera formatet för sådana underrättelser.”

6 I artikel 21.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna ska se till att nationella regleringsmyndigheter kan ålägga företag som tillhandahåller allmänna elektroniska kommunikationsnät och/eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster att offentliggöra tydlig, jämförbar, adekvat och aktuell information om gällande priser och taxor, eventuella avgifter som ska betalas vid uppsägning av ett avtal och information om standardvillkor för tillgång till och användning av deras tjänster som tillhandahålls slutanvändare och konsumenter i enlighet med bilaga II. Sådan information ska offentliggöras i en tydlig, heltäckande och lättillgänglig form. Nationella regleringsmyndigheter får ange tilläggskrav avseende i vilken form sådan information ska offentliggöras.”

Österrikisk rätt

§ 2003 års lag om telekommunikation (Telekommunikationsgesetz, 2003, BGBl. I, 70/2003) (nedan kallad telekommunikationslagen) har följande lydelse:

”1) Operatörer av kommunikationsnät eller kommunikationstjänster ska upprätta allmänna avtalsvillkor, i vilka de erbjudna tjänsterna beskrivs och prisvillkoren anges. Innan operatörer börjar tillhandahålla sådana tjänster ska de allmänna avtalsvillkoren och prisvillkoren anmälas till regleringsmyndigheten och offentliggöras i lämplig form.

2) Ändringar i de allmänna avtalsvillkoren och prisvillkoren ska anmälas till regleringsmyndigheten och offentliggöras i lämplig form innan de träder i kraft. Ändringar som inte enbart är till fördel för abonnenter ska offentliggöras och anmälas minst två månader före ikraftträdandet. Bestämmelser i denna lag påverkar inte bestämmelser i konsumentskyddslagen … eller allmänna civillagen.

3) Abonnenten ska skriftligen, till exempel genom en informationstext härom på en periodisk faktura, underrättas om det huvudsakliga innehållet i de ändringar som inte enbart är till fördel för abonnenten, minst en månad innan ändringen träder i kraft. Abonnenten ska samtidigt underrättas om tidpunkten för ändringens ikraftträdande samt om att vederbörande har rätt att utan påföljd häva avtalet före denna tidpunkt. … Ändringar i allmänna avtalsvillkor eller prisvillkor som fastställts av operatörer av kommunikationsnät eller kommunikationstjänster vilka är nödvändiga enbart till följd av en förordning som regleringsmyndigheten antagit på grundval av denna bestämmelse, och vilka inte enbart är till fördel för användarna, ger inte abonnenten någon rätt att säga upp avtalet utan påföljd.

…

5. Prisvillkoren ska minst innehålla följande:

…

2. Uppgifter om hur aktuell information om alla tillämpliga priser och serviceavgifter kan inhämtas.

…”

8 Förbundsstatistiklagen från år 2000 (Bundesstatistikgesetz 2000, BGBl. I, 163/1999) föreskriver att det österrikiska förbundsorganet för statistik (Statistik Österreich) bland annat ansvarar för att upprätta konsumentprisindex.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

9 Enligt österrikisk rätt är Konsumentföreningen behörig att väcka talan för att tillämpningen av allmänna avtalsvillkor som strider mot lagstadgade förbud eller goda seder ska upphöra.

10 A1 Telekom Austria tillhandahåller telekommunikationstjänster i Österrike och tillämpar allmänna avtalsvillkor i sina avtalsförbindelser med konsumenter.

11 Dessa avtalsvillkor föreskriver bland annat att ”om det i prisvillkoren eller i ett individuellt avtal utan närmare bestämmelser har avtalats om en anpassning till index”, ”[har] A1 [Telekom Austria] … rätt att genomföra en höjning av priserna för följande kalenderår som motsvarar höjningen av konsumentprisindex på årsbasis”, och samtidigt är A1 [Telekom Austria] ”skyldigt att i sin prissättning avspegla sänkningar av [detta] index på årsbasis och att sänka sina priser i motsvarande mån. A1 [Telekom Austria] ska skriftligen underrätta kunderna om dessa ändringar”.

12 Det följer vidare av de allmänna avtalsvillkoren att ”om ändringarna inte enbart är till fördel för kunden ska A1 [Telekom Austria] offentliggöra dessa ändringar två månader innan de träder i kraft, såvida de inte enbart ska gälla framtida kunder. Kunden ska, genom till exempel en markering på fakturan, skriftligen underrättas om det väsentliga innehållet i ändringar som inte enbart är till fördel för kunden … minst en månad innan ikraftträdandet. Meddelandet om ändringen ska innehålla en hänvisning till den kostnadsfria hävningsrätten och till fristerna härför”.

13 Vidare anges i de allmänna avtalsvillkoren att ”[p]risändringar på grund av ett avtalat index [inte] medför [någon] rätt att säga upp avtalet.”

14 Konsumentföreningen väckte talan vid Handelsgericht Wien (handelsdomstol i första instans i Wien) och yrkade att A1 Telekom Austria skulle förpliktas att upphöra med tillämpningen av de villkor i de allmänna avtalsvillkoren som redovisats ovan.

15 Enligt konsumentföreningen är en avgiftshöjning från A1 Telekom Austrias sida endast tillåten om konsumenten samtidigt ges en rätt att häva avtalet.

16 Genom dom av den 25 oktober 2012 biföll Handelsgericht Wien (handelsdomstol i första instans i Wien) konsumentföreningens talan. A1 Telekom Austria överklagade denna dom till Oberlandesgericht Wien (regional domstol i andra instans i Wien).

17 Genom dom av den 16 maj 2013 ändrade Oberlandesgericht Wien (regional domstol i andra instans i Wien) delvis ovannämnda dom från första instans. Både Konsumentföreningen och A1 Telekom överklagade domen från Austria Oberlandesgericht Wien (regional domstol i andra instans i Wien) till den hänskjutande domstolen.

18 Oberster Gerichtshof (högsta domstolen i Österrike) fann att en tolkning av direktiv 2002/22 var nödvändig för att målet skulle kunna avgöras och beslutade därför att vilandeförklara målet och att ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Ska artikel 20.2 i direktiv 2002/22 tolkas så, att den däri stipulerade rätten för abonnenter, att utan påföljd häva avtalet ’vid meddelande om ändringar i avtalsvillkoren’, också omfattar det fall där en prisjustering kan härledas ur avtalsvillkor enligt vilka det redan från och med avtalsslutet kan förekomma en framtida prisjustering (höjning eller sänkning) som motsvarar förändringarna enligt ett objektivt konsumentprisindex som avspeglar utvecklingen av penningvärdet?”

Tolkningsfrågan

19 Genom denna tolkningsfråga önskar den hänskjutande domstolen i huvudsak få klarhet i huruvida artikel 20.2 i direktiv 2002/22 ska tolkas så, att en justering av priset för tillhandahållande av elektroniska kommunikationsnät eller kommunikationstjänster – som görs i enlighet med ett avtalsvillkor om avgiftsjusteringar, vilket ingår i de allmänna avtalsvillkor som tillämpas av ett företag som tillhandahåller dessa tjänster och i vilket det föreskrivs att dylika justeringar följer utvecklingen av ett konsumentprisindex som fastställs av ett offentligt organ – utgör ”ändringar i avtalsvillkoren” i den mening som avses i denna bestämmelse, som ger abonnenten rätten att häva sitt avtal utan påföljd.

20 Det ska inledningsvis erinras om att direktiv 2002/22 syftar till att skapa ett ramverk av harmoniserade bestämmelser som inom sektorn för elektronisk kommunikation säkerställer tillhandahållandet av en samhällsomfattande tjänst, det vill säga ett fastställt minimiutbud av tjänster för samtliga slutanvändare till ett överkomligt pris. Enligt artikel 1.1 i direktivet är ett av målen med detta att genom effektiv konkurrens och valmöjligheter säkerställa att det i hela Europeiska unionen finns tillgång till allmänt tillgängliga tjänster av god kvalitet (se, för ett liknande resonemang, dom Base m.fl., C-389/08, EU:C:2010:584, punkt 32 och där angiven rättspraxis).

21 Bestämmelserna i kapitel IV i direktiv 2002/22 syftar till att skydda slutanvändarnas intressen och rättigheter.

22 I skäl 30 till direktivet framhåller unionslagstiftaren att avtal om tjänster som ger anslutning till ett allmänt kommunikationsnät eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster är ett viktigt instrument för användare och konsumenter för att säkerställa en lägsta nivå av öppenhet i informationen och rättssäkerhet. I skäl 49 till direktivet görs även en hänvisning till öppenhet om

taxor för konsumenter. Mot denna bakgrund föreskrivs i artikel 20.1 d i direktiv 2002/22 att avtalet ska ange, i en tydlig, heltäckande och lättillgänglig form, bland annat detaljerade uppgifter om priser och taxor samt om sätten för att erhålla aktuell information om gällande taxor och underhållsavgifter.

23 I enlighet med artikel 21.1 i direktiv 2002/22 ska medlemsstaterna se till att nationella regleringsmyndigheter kan ålägga företag som tillhandahåller allmänna elektroniska kommunikationsnät och/eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster att offentliggöra tydlig, jämförbar, adekvat och aktuell information om priser och taxor, eventuella avgifter som ska betalas vid uppsägning av ett avtal och information om standardvillkor för tillgång till och användning av deras tjänster som tillhandahålls slutanvändare och konsumenter. Sådan information ska offentliggöras i en tydlig, heltäckande och lättillgänglig form.

24 Enligt artikel 20.2 i direktivet ska medlemsstaterna se till att abonnenter har rätt att utan påföljd häva sina avtal vid meddelande om ändringar i de avtalsvillkor som föreslås av de företag som tillhandahåller elektroniska kommunikationstjänster. Medlemsstaterna ska även försäkra sig om att abonnenterna underrättas i god tid, minst en månad i förväg, före alla sådana ändringar och att de samtidigt informeras om sin rätt att utan påföljd häva sina avtal om de inte godtar de nya villkoren.

25 Det framgår av dessa bestämmelser att unionslagstiftaren medger att företag som tillhandahåller elektroniska kommunikationstjänster kan ha ett legitimt intresse av att kunna justera priser och avgifter för sina tjänster (se, analogt, dom RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 46).

26 Det följer av beslutet att begära förhandsavgörande och av den ställda tolkningsfrågan att i förevarande fall föreskrivs det i det omtvistade avtalsvillkoret i A1 Telekom Austrias allmänna avtalsvillkor prisjusteringar i enlighet med ett årligt, objektivt konsumentprisindex som fastställs av ett offentligt organ, nämligen det österrikiska förbundsorganet för statistik (Statistik Österreich).

27 I den mån den på detta sätt i avtal föreskrivna prisjusteringen grundar sig på en metod för att beräkna index som är tydlig, precis och tillgänglig för allmänheten, och som härrör från beslut och mekanismer inom det offentliga området, kan en sådan prisjustering således inte försätta slutanvändaren i en annan avtalsmässig situation än den som följer av avtalet, vars innehåll regleras av de allmänna avtalsvillkor som innehåller det aktuella avtalsvillkoret.

28 Följaktligen kan en prisjustering som genomförs på ett sådant sätt inte anses utgöra en ändring i avtalsvillkoren i den mening som avses i artikel 20.2 i direktiv 2002/22.

29 Mot bakgrund av vad som ovan anförts ska tolkningsfrågan besvaras så, att artikel 20.2 i direktiv 2002/22 ska tolkas så, att en justering av priset för tillhandahållande av elektroniska kommunikationsnät eller kommunikationstjänster – som görs i enlighet med ett avtalsvillkor om avgiftsjusteringar, vilket ingår i de allmänna avtalsvillkor som tillämpas av ett företag som tillhandahåller dessa tjänster och i vilket det föreskrivs att dylika justeringar följer utvecklingen av ett konsumentprisindex som fastställs av ett offentligt organ – inte utgör en ”ändring i avtalsvillkoren”, i den mening som avses i denna bestämmelse, som ger abonnenten rätten att häva sitt avtal utan påföljd.

Rättegångskostnader

30 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

Artikel 20.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/22/EG av den 7 mars 2002 om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter avseende elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (direktiv om samhällsomfattande tjänster), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/136/EG av den 25 november 2009, ska tolkas så, att en justering av priset för tillhandahållande av elektroniska kommunikationsnät eller kommunikationstjänster – som görs i enlighet med ett avtalsvillkor om avgiftsjusteringar, vilket ingår i de allmänna avtalsvillkor som tillämpas av ett företag som tillhandahåller dessa tjänster och i vilket det föreskrivs att dylika justeringar följer utvecklingen av ett konsumentprisindex som fastställs av ett offentligt organ – inte utgör en ”ändring i avtalsvillkoren”, i den mening som avses i denna bestämmelse, som ger abonnenten rätt att häva sitt avtal utan påföljd.

Underskrifter